

Dubrovački konzulat u Gibraltaru

Vinko Ivančević

Zanimljivo je, da je i u malom, ali važnom Gibraltaru, postojao konzulat Dubrovačke Republike. Gibraltar, taj ključ Sredozemnog mora, od g. 1704. do danas nalazi se u rukama Engleza. To je mala morska hrid s površinom od 5 km² i do 425 m visine. Gibraltar je g. 1931. uključiv vojničku posadu od oko 4000 ljudi imao ukupno oko 22.000 stanovnika. Njegov povlašćeni položaj na mjestu, gdje su se dva kontinenta, Evropa i Afrika, najbliže približili jedan drugome, od osobite je važnosti u prvom redu iz vojničkih razloga. On je početna uporišna točka na strateškom potezu engleskog imperijalnog puta Gibraltar-Malta-(Suez)-Cipar, pa dalje Aden-Ceylon-Singapore. Zatim je značajna signalna postaja za prolazeće brodove i važna postaja za opskrbu parobroda ugljenom. Godišnje pristane u Gibraltaru oko 5000 brodova, od kojih se barem polovica opskrbi ugljenom. Oduvijek je Gibraltar služio brodovima i kao luka, u kojoj se oni sklanjaju pred nevremenom. U luci postoje dokovi s potrebnim radionicama za obavljanje popravaka i na većim parobrodima. G. 1926. Gibraltar je imao 32 konzulata raznih država.

Kao što su Vis i Malta za doba Napoleonskih ratova služili Englezima kao uporišta, u koja su upućivali zaplijenjene dubrovačke brodove, tako su i u Gibraltar Englezi slali one dubrovačke brodove, koje bi zaplijenili u blizini španjolske obale. Republika je često primala tužbe svojih kapetana, da im engleske vlasti plijene brodove i odvođe ih u Gibraltar. Već g. 1759. kapetan Frano Šuljačić izvještava Republiku o koracima koje poduzimlje u Gibraltaru, da bi oslobodio svoj zaplijenjeni brod »Ancilla Domini e San Biagio«. Kapetan je Šuljačić — misleći da će mu to pomoći — u svom prvom protestu upućenom engleskim vlastima naveo, da je Dubrovnik podložan Turcima, te da je njegov brod plovio i sada plovi pod turskom zastavom. Uvidjev-

ši ovu svoju pogrešku, ispravlja je u svom drugom podnesku. U njemu navodi, da je njegov Knez slobodan i nezavisan od svakoga, a samo pod Sultanovom zaštitom, kako to sam Sultan izjavljuje u fermanu, kojim su opskrbljeni svi dubrovački brodovi i kako je to sigurno opazio gibraltarski sud iz fermana, koji mu je on predočio.

Česta zaustavljanja i zapljene dubrovačkih brodova, koje su u ovim krajevima pogadale dubrovačku plovību i trgovinu, glavni su povod, da je Republika konačno otvorila svoj konzulat u Gibraltaru. Njoj su o tome mnogo ranije stizali razni prijedlozi s najrazličitijih strana. Neki Bartolomej Danino, koji u Gibraltaru već 25 godina obavlja konzularnu službu za Republiku Genovu i otok Maltu, nudi se g. 1763. Dubrovačkoj Republici za konzula. Kod toga se poziva na nekoliko dubrovačkih kapetana, koji ga podstiču, da uputi svoju molbu. Istu tu molbu za imenovanje dubrovačkim konzulom ponavlja dvije godine kasnije t. j. 1765.

Antun Pušić g. 1794. opet pokreće pitanje otvaranja konzulata te Republici predlaže nekog Emanuela Viala, vlasnika velike trgovačke kuće u Gibraltaru. Sam Pušić u tom svom pismu za sebe kaže, da je zapovjednik brigantina, portugalskog ratnog broda. Za ovu Pušićevu ponudu saznaje neki Nikola Ivana Đurian te početkom g. 1795. piše Republici iz Gibraltara, da ne povjeri konzulat spomenutom Vialu. Đurian spominje, kako se radi o mladiću od 18 godina, koji se već predstavljao Admiralitetu u Gibraltaru kao agent Dubrovačke Republike i koji samo misli, kako bi zaradio svoju proviziju na teretima dubrovačkih brodova. Ali se zato Đurian sa svoje strane ne ustručava preporučiti Republici, da kao svog konzula u Gibraltaru imenuje Ivana Gazza, koji je inače carski t. j. austrijski konzul i konzul Republike Genove. I neki Emanuel Raffenel u dva navrata g. 1796. i 1797. moli Senat, da bi ga imenovao dubrovačkim konzulom u Gibraltaru.

Međutim dubrovački Senat tek g. 1803. za svog konzula u Gibraltaru imenuje Ivana Arenoga. U svojoj obavijesti o imenovanju dostavlja mu dvije patente, izdane od tajništva i istodobno mu podijeljuje čast »kapetana naše milicije«, što mu je imalo dati podstreka, da se uvijek što jače zauzima za probitke Dubrovnik. U istu je svrhu svojim vicekonzulima Republika podijeljivala naslov »časnika milicije«.

Zapljene brodova, o kojima smo naprijed govorili nisu prestajale, nego su osobito učestale, kad je Dubrovačka Republika bila zaposjednuta od Francuza. pa se njezina zastava nije mogla smatrati neutralnom. Koncem g. 1806., dakle još prvih mjeseca francuskog zaposjednuća, dubrovačka vlada piše svom konzulu u Gibraltaru, da je saznala, da ove zapljene brodova obavljaju Englezi pod izlikom, da se u Dubrovniku izmijenila stara republikanska vlada. Međutim, to nije uslijedilo i da bi konzul mogao pomoći dubrovačkoj plovidbi, koja je izvrnuta čestim zaustavljanjima i zapljenama, vlada mu šalje uređovno posvjedočenje o istinitom stanju u Dubrovniku. Kakvog je sadržaja bilo to posvjedočenje nismo mogli saznati, jer među spisima Dubrovačkog Drž. arhiva nema njegovog prijepisa. No kako smo naprijed naveli Englezi su i prije francuskog zaposjednuća Dubrovnik zaustavljali dubrovačke brodove i odvodili ih u Gibraltar. Dubrovačka vlada se zalaže, da bi oslobodila zaplijenjene brodove, pa u tu svrhu moli svog konzula u Gibraltaru, da posreduje kod engleskih vlasti i nastoji osloboditi brod kapetana Pavla Pavlovića.

Dubrovačanin Petar Albić, koji je s francuskom eskadrom plovio u Ameriku, bio je zarobljen od Engleza i doveden u Gibraltar. Pomoću dva Dubrovčanina nastanjena u Gibraltaru braće Marina i Boža Lepri dolazi do šambeka te s njime u službi Engleza vrši korsarenje po Jadranu. Zanimljiv slučaj ovog našeg pomorca kao engleskog korsara bit će posebno obrađen i objavljen.

Sačuvano dopisivanje gibraltarskog konzula nije obilato. Svakako vidimo, da se osobito za-

lagao za unapređenje dubrovačkog pomorstva i odstranjivanje mnogih zapreka, kojima je ono bilo izvrnuto na njegovom području. Baš u to doba plovidba na Sredozemlju proživljava teške dane uslijed neprestanog ratovanja Engleza, Francuza i Rusa. Ovo je ratovanje ometalo svaki pomorsko-trgovački promet te teško pogadalo plovidbu i trgovinu Dubrovačke Republike. Poprište rata proširilo se i na Jadran zahvativši našu obalu, a konačno i područje Dubrovačke Republike.

Konzul Arengo je između ostalog izvještavao dubrovačku vladu o zapljenama dubrovačkih brodova, koje su izvršili Englezi kod Gibraltara. Tako nalazimo, da su tada bili zaplijenjeni: nava »Terpsicore« zapovjednik Toma Kopčić, nava »Nemesis« zap. Stjepan Pavlović, kekija »Prudenza« zap. Stjepan Lupi, brigantin »Nuova Sorte« zap. Ivan Žitković i brigantin »Il fortunato« zap. Toma Đivanović. Stjepan Pavlović, zapovjednik broda »Nemesis«, pošao je u London, da bi se žalio na izvršenu mu zapljenu tereta i brodarine. Međutim Toma Kopčić, zapovjednik zaplijenjenog broda »Terpsicore« na putu za London, kuda je išao u istu svrhu, bio je zarobljen od Francuza. No za njega se konzul Arengo nada, da će se ipak prebaciti do Engleske. Kod nekih od tih zapljena konzul uspijeva spasiti »pakotilju« kapetana i mornara.

Iz konzulovog izvještaja od 11. IV. 1806. saznajemo, da se Božo Jemo, zapovjednik dubrovačkog brigantina »San Gaetano«, utopio na ulazu u Rio Tetuan uslijed toga što su mu veliki valovi napunili kaić. Na mjesto umrlog zapovjednika konzul imenuje mornara Nikolu Dordelia, dubrovačkog podanika, da bi brod mogao proslijediti putovanje do Livorna.

Republika je bila javila svom gibraltarskom konzulu zapovijed engleskog admirala Nelsona o blokadi lukâ Genove i Spezie. O tome je on imao izvjestiti zapovjednike dubrovačkih brodova, koji budu pristali u Gibraltaru i njegovom području. Arengo je to i izvršio te iz popisa brodova, koji šalje u Dubrovnik, a u kojem naznačuje zapovjednike, koje je obavijestio o spomenutoj blokadi, vidimo, da je od 4. XI. 1803. do 16. IV. 1804., za vrijeme od pet mjeseci, 16 dubrovačkih brodova ticalo Gibraltar. Prema nekom drugom njegovom izvještaju odjednom se 9. VII. 1807. u gibraltarskoj luci nalazilo šest dubrovačkih brodova, koji su stigli iz obližnjih luka s teretom vina, kave i bačava. Dakle promet dubrovačkih brodova s ovom lukom nije bio neznan.

Zbog svoje važnosti u plovidbi i trgovini Gibraltar je privlačio ne samo Dubrovčane, nego uopće naše ljude i iz drugih hrvatskih primorskih krajeva. Spomenuti Emanuel Rafael Delmare u svom pismu Republici g. 1796. obara se na ove naše ljude, koji se po njegovom tvrđenju izdržavaju ju kriomčarenjem i drugim zabranjenim poslovima. Služeći se »ilirskim« jezikom oni se predstavljaju kao Dubrovčani. Puni su ih zatvori i uslijed toga od njeđa svakodnevno engleske vlasti traže obavijesti o ovim ljudima, koje se on ne

ustručava nazvati banditima i zločincima. Ne znamo, da li mu to možemo vjerovati s obzirom da se on Republici nudi za konzula, pa je možda time htio potaknuti Republiku, da zbog zaštite dubrovačkih probitaka uspostavi konzulat u Gibraltaru i njega izabere za konzula. Inače dubrovački skup u Gibraltaru iako malobrojan, ipak je morao biti od nekog značaja. Dubrovačka se vlada često brine za tamošnje njezine podanike. Osobito je zanimaju ostavštine umrlih Dubrovčana u Gibraltaru te preporučuje svom konzulu, da nastoji spasiti njihovu imovinu i ukoliko u tome uspije neka je šalje u Dubrovnik. Konzul Arengo u tome i uspijeva, pa nalazimo da u dva navrata s dubrovačkim brodovima šalje u Dubrovnik imovinu umrlih. Naišli smo, da su u to doba u Gibraltaru živjeli Dubrovčani Mato Pavlović (Pasquale), braća Marin i Božo Lepri, Marko Rakidžija, Petar Albić, Jakov Kristofor Simatović, Andrija Gloma, a sigurno i mnogi drugi, koji nisu spomenuti u pregledanim knjigama dubrovačkog Drž. arhiva.

Djelatnost dubrovačkog konzula u Gibraltaru sastojala se u brizi za zaplijenjenim dubrovačkim brodovima i njihovim teretima, u izvještaju dubrovačkih kapetana o nalogima dubrovačke vlade i uopće u pomažanju dubrovačke trgovačke mornarice. Nadalje u spašavanju imenovine u Gibraltaru umrlih Dubrovčana, u izvještaju dubrovačke vlade o brodolomima dubrovačkih brodova, o potrebi otvaranja novih konzulata i o raznim bolestima u obližnjim mu lukama, kao i u

mnogim drugim poslovima, koje je poduzimao u korist probitaka Republike, koju je zastupao u tako važnoj i udaljenoj luci zapadnog Sredozemlja. Možda je ovaj konzulat bio djelotvorniji, nego što to proizlazi iz isprava, koje nam stoje na raspolaganju u dubrovačkom Drž. arhivu, jer se cjelokupno dopisivanje nije sačuvalo. Poznato je, da je dopisivanje, osobito ako se radilo o pismima, koja su smatrana da sadrže važnije vijesti, upućivan preko dva razna puta. Tako je radila republička kancelarija u Dubrovniku, a tako su radili i dubrovački konzuli. Između dopisivanja, koje je Republika primala od svog konzula iz Gibraltara, nalazimo, da su joj sretno u ruke stizala oba pisma istog sadržaja, koja su bila poslana raznim putovima. Kad bi mu se pružila prigoda, konzul Arengo bi pismo izravno slao dubrovačkim brodom u Dubrovnik, a njegov prijepis bi uputio preko Livorna, s kojim je — kako izgleda — imao dobre veze. Preko Livorna je i Republika njemu slala svoja pisma.

Od osnivanja konzulata u Gibraltaru (1803) do ukinuća Dubrovačke Republike (1808) proteklo je samo pet godina. Za to kratko vrijeme Ivan Arengo bio je prvi i jedini dubrovački konzul u Gibraltaru, te je, po svemu sudeći, dobro obavljao povjerenu mu dužnost. Svakako je značajno, da je Dubrovačka Republika uvidjela važnost Gibraltara za svoje pomorstvo te i na nje, iako dosta kasno, proširila svoju konzularnu mrežu.